

PASTORAAT IN CORONATIJD

Het coronavirus heeft onze wereld ontregelt. Met strenge maatregelen, versoepelingen en weer aanscherping van de regels tracht men de gevolgen van het virus te bedwingen en de balans tussen gezondheid en een normaal draaiende samenleving overeind te houden. Ook aan onze kerken is dit niet voorbij gegaan. Wat ondenkbaar was, is gebeurd: heel ons kerkelijk leven is door één virus enorm beperkt en bijna lamgelegd, want ook in kerken kan het virus zijn werk doen. Gelukkig zijn veel kerken niet bij de pakken blijven zitten maar op zoek gegaan naar nieuwe manieren om het evangelie te verkondigen en de contacten met de gemeenteleden te onderhouden. Niet zo simpel blijkt uit de praktijk. Diensten verzorgen via de onlinemiddelen lukt nog wel en hebben zelfs een goed bereik. Het contact met alle gemeenteleden te onderhouden en hen erbij blijven betrekken, blijkt veel lastiger te zijn. Nog ingewikkelder is met het pastoraat, de persoonlijke zorg voor onze gemeenteleden en daarin in het bijzonder de alleenstaanden. Juist door deze crisis merken we dat pastoraat geen losstaand deel van het gemeentelven is, maar het cement dat alles bij elkaar houdt. Zonder deze pastorale verbondenheid verwordt het geloof tot iets individueels met weinig meerwaarde voor de gemeenschap. Uit de pastorale verbondenheid blijkt de waarde van het geloof, krijgt het handen en voeten en wordt de liefde zichtbaar.

Pastoraat met beperking

Maar hoe verricht je vandaag pastoraat en werk je aan verbondenheid nu het fysiek contact niet alleen aan regels gebonden is, maar ook nog riskant kan zijn? Je wilt de eenzame oudere bezoeken, maar je wilt niet dat je hem ongewild in gevaar brengt. Je wilt een gezin waar problemen zijn begeleiden, maar hoe ga je het gesprek aan? Hoe laat je je persoonlijk medeleven zien bij rouw, ontslag en gebroken relaties? Nu zijn er online wel mogelijkheden en is er altijd nog de telefoon of zijn er de traditionele communicatiemiddelen zoals een brief of een kaartje, maar ze kunnen toch niet de behoefte aan fysiek contact compenseren.

Kansen

Toch wil ik de coronacrisis als een kans zien, niet alleen voor het gemeentelven in zijn totaliteit maar bijzonder ook voor het pastoraat. De coronacrisis maakt twee dingen erg duidelijk. Ten eerste dat wij contact nodig hebben en dat de ontmoeting in een kleine bubbel van enkele personen voor de meesten niet genoeg is (voor sommigen is er zelfs die kleine bubbel niet). We blijken een enorme behoefte te hebben om een grotere groep van mensen te ontmoeten, door hen erkend te worden, voor hen van betekenis te zijn, dingen samen mee te beleven en met hen te communiceren. Ten tweede wordt duidelijk dat eenzaamheid ons enorm snel kan deprimeren en tot gevoelens van afwijzing, minderwaardigheid en zinloosheid kan brengen. Dit geldt niet alleen voor ouderen, ook singles en jongeren die minder sociaal vaardig zijn, voelen sterk het gemis aan mogelijkheden tot spontaan open contact.

Pastoraat in coronatijd betekent daarom allereerst zorgdragen voor je persoonlijke verbondenheid met anderen, want dit heb je zelf ook nodig om gezond te blijven functioneren. Het verwaarlozen van contacten door de crisis kan je zelfs op de lange duur ernstige schade bezorgen. Door de beperkingen zul je er wel harder je best voor moeten doen om je contacten levendig te houden. Maar leef je zelf sterk verbonden, kun je vandaaruit gaan zorgdragen voor anderen en hen aandacht geven. In dit zorgdragen voor anderen dienen we vooral alert te zijn voor mensen die sowieso al moeite hebben met sociaal contact. Zoals eerder aangegeven, het zijn niet alleen de ouderen die deze aandacht nodig hebben.

Angst

Groter dan het coronavirus is het angstvirus. Veel mensen hebben door de beelden die dit voorjaar op tv verschenen een enorme schrik gepakt. Is het niet voor zichzelf dan is het wel om andere kwetsbare mensen in hun omgeving te willen beschermen. Hoewel we daar veel begrip voor moeten hebben, kan het ons soms wel wat bemoeilijken in het contact. Laten we de afstandelijkheid die sommige mensen betrachten, respecteren en dit niet als een persoonlijke afwijzing interpreteren. Begrip en waardering tonen en tegelijk toch niet meegaan in de angst. We verminderen de angst bij mensen niet met oppervlakkige geruststelling, wel met warme betrokkenheid. Ook hier verdrijven we angst met liefde.

De corona-angst heeft echter bij velen dieperliggende oude angsten gereactiveerd. Soms angsten uit de jeugd of opgelopen trauma's die men lange tijd heeft kunnen beheersen maar nu weer wakker worden. Het vraagt een goed luisterend oor om deze te horen en deze samen te bespreken.

Zorg of waardering?

Zorgende gesprekken, belangstelling tonen, mensen begeleiden in hun problemen kunnen nu ook een andere kleur krijgen. Mensen willen vooral betrokkenheid voelen, van betekenis zijn. Zorg die uit compassie wordt gegeven: zo van 'wat ben jij eenzaam' geven weinig meerwaarde aan het bestaan.

Juist nu we elkaar niet meer regelmatig ontmoeten in de zondagmorgensamenkomst, missen we dan elkaar? En wat missen we dan precies? Welke waarde, inbreng van de ander is kostbaar voor ons? Die vragen zouden nu ons contact met anderen kunnen bepalen. De coronacrisis kan ons helpen om meer bewust het contact met de ander te zoeken, meer gericht op het verbinding maken en de waarde van de relatie centraal stellen. Pastoraat zal vandaag vooral een waardierend, bevestigend pastoraat moeten zijn. Een pastoraat dat de betekenis van de ander voor mij laat zien, want alleen dat geeft blijvende verbinding.

Pastoraal contact zal vandaag bewust gezocht moeten worden. Dat vraagt een alerte inspanning. Als je iemand na de dienst vraagt hoe het met hem/haar is, kun je gemakkelijk zien of de vraag goed valt en of de ander erop in wil gaan. Iemand opbellen die je een tijd niet gezien hebt, is wat lastiger. Je moet scherper naar de stem en toon van de ander luisteren om te merken of jouw contact op prijs wordt gesteld. Bovendien is het voor veel mensen niet evident om een persoonlijk gesprek via de telefoon te houden. Ook onlinegesprekken (op zich best een zegen) brengen niet vanzelf de openheid die een persoonlijke fysieke ontmoeting geeft. Werken aan verbinding vraagt dus om geduld en tijd.

De stress bij de pastor

In veel gemeenten wordt er teleurstelling geuit door gemeenteleden. Ze missen de aandacht van de oudsten of voorganger, voelen zich niet gezien en projecteren hun persoonlijk gemis aan welbevinden op de kerk. Of dit nu wel of niet terecht is, er is een grotere druk ontstaan op de pastorale leiders van de kerken. Men voelt wel de verwachtingen, maar de gewone kanalen die men had om betrokkenheid te uiten zijn weggefallen en de andere manieren vragen veel tijd. Hoe houd je als voorganger/oudste zelf het hoofd boven water? Je wilt een goede herder voor je gemeente zijn, maar je bent ook beperkt. Laat je daarom door God verzorgen en beminnen. Blijf in contact met jouw eigen Herder. Je bent niet van de schapen die jou zijn toevertrouwt en van hun verwachtingen, maar van de Herder die allereerst jou naar groene weiden en stromend water leidt (Psalm 23). Het is deze ervaring die ons beschermt en maakt dat we onze taak goed kunnen uitvoeren.

Gerrit Houtman, november 2020

Een nieuw boek over pastoraat: OP WEG MET MENSEN – een kennismaking met pastoraat

Pastoraat is het cement dat de bouwstenen van de gemeente met elkaar verbindt. Want juist in het pastoraat is er zorg en aandacht voor de diversiteit die er in een gemeente kan zijn. Diversiteit in achtergronden, diversiteit in leeftijden, diversiteit in levenssituaties. Deze diversiteiten dwingen respect en voorzichtigheid af en tegelijk vragen ze van ieder die met pastoraat bezig is om aan verbinding te werken. Verbinding met elkaar, met elkaars vragen en zorgen, met elkaars visie en verlangens.

Pastoraat is daarom veel meer dan het gericht zijn op problemen, het gaat ook om verlangen en groei. Het is vanuit een wenkend toekomstperspectief met mensen op weg gaan. Hoe die toekomst er precies voor ieder en voor de kerk als geheel er uit zal zien is niet volledig helder, maar dat het hoopvol is, dat is zeker.

OP WEG MET MENSEN is een nieuwe uitgave van het centrum Bethesda. Te verkrijgen tegen 9.50 euro (plus 2,50 verzendkosten) bij het centrum Bethesda, Dieplaan 29, bus 17, 3600 Genk (België) info@bethesda.be of 089 36 32 69